

СИНОПСИС

на романа на Мартин Ралчевски
"ИЗМАМА"

ПРЕДГОВОР

В предговора на романа пояснявам, че е базиран на истинска история.

В края на 1997 г., след дипломирането ми в Университета, се озовах като барман в едно долнопробно денонощно кафене до Софийските хали. Утехата ми тогава беше, че не бях единствен. През този период не малко висшисти започнаха различна работа, от тази, за която бяха учили.

По време на работата ми във въпросното кафене се случиха много интересни неща, които са споменати в предговора, но онова, което беше най-съществено, бяха разговорите ми с колегата, който ме обучаваше. Житейската ситуация го бе принудила да започне собствен бизнес, въпреки че не притежаваше необходимите умения за това. Взел заем, инвестирал сумата, но не му провървяло и загубил всичко. Резултатът – семейство (жена и дъщеря), за които не успяваше да се грижи, и солидни заеми. В отчаянието си беше намислил да продаде бъбрека си. Казваше, че само така ще успее да погаси дълговете си. В последната нощ от обучението ми при него, ми довери, че всъщност е доста болен и едва ли щял да се възстанови след операцията. Затова планираше, преди да легне под ножа, да свърши една важна работа. Беше намислил голяма измама.

Дали този мъж мечтаеше или наистина планираше тази измама, не знаех със сигурност. Едно обаче помня – в погледа му имаше не само отчаяние, но и решимост.

Казваше се Борис.

РОМАНЪТ

Романът започва с описание как главният герой, Борис, се разхожда по столичния булевард Патриарх Евтимий и мисли за последствията от предстоящото събитие. Току-що си е направил *Застраховка Живот* и планира скоро да се самоубие. Затормозен е от много въпроси и страхове, които вилнеят из възбуждения му ум. Върви бавно, а погледът му блуждае. Изведнъж в мислите му изплува една страшна, истинска история, която помни от покойната си баба. В нея се разказва за отчаян баща, принуден да продаде сина си поради бедност. Случва се обаче така, че момчето е открито от полицията и е върнато на бащата, но е ослепено. Когато го вижда, бащата се ужасява, а косата му побелява. В крайна нищета той всеотдайно се грижи за сляпото си момче и непрекъснато го моли за прошка. Момчето обаче никога не му проговаря.

Борис се чувства виновен, но се самоуспокоява, че някой ден, когато неговата малка дъщеря узнае истината, ще му прости.

След това встъпление действието връща читателя шест месеца назад. Следва описателна сцена на живота на героя, който живее в Пловдив със съпругата си

Кристина и четиригодишната им дъщеря Йоана. Те живеят под наем, в скромно обзаведен апартамент в краен квартал. Работят в един от големите заводи в града и водят обикновен живот.

В края на зимата, за радост на децата, Пловдив неочаквано е покрит със сняг. Борис купува шейна и отива до близкия хълм с Йоана. Нещастieto се случва, когато Йоана, пързалайки се с голяма скорост, се сблъсква с друго дете. Откарват я веднага в болница, където, за техен ужас, научават новината, че рамото на детето е сериозно увредено. Следващите месеци Борис и Кристина се опитват всячески да помогнат на Йоана. Водят я при лекари, терапевти и знахари, но резултат няма. Йоана сякаш е обречена да остане с неподвижна ръка. Единственото, което може да ѝ помогне, е да ѝ се направи скъпо струваща операция. Отчаяните родители започват да опитват всичко, за да съберат нужните пари. Молят се на роднини, приятели, колеги и организации, но всички им отказват. Банките също им отказват, защото нито единият, нито другият, притежава имот, чрез който да гарантира заема, а доходите им са ниски. Кристина търси възможност Борис да замине зад граница, където да започне работа за повече пари и да изтегли заем от чуждестранна банка. Тя се свързва с негов братовчед, който е майстор в Германия. Братовчедът обещава да съдейства, но му е нужно време, а те не разполагат с такова. Тя звъни и на своя приятелка, която живее и работи в Англия. Оказва се, че и на нея не може да се разчита.

През този период Борис заминава за София. Там той търси по-платена работа, но скоро разбира, че дори и да намери такава, няма да успее да спести много. През този период Кристина му споделя, че Д-р Костов, лекуващият лекар на Йоана, е поставил срок до няколко месеца, за извършването на операцията. Казал е, че ако операцията се забави прекалено дълго, детето ще остане завинаги с неподвижна ръка, защото мускулите ще атрофират. Борис е отчаян. Той се чуди от къде да намери сумата. Междувременно, при всеки разговор между Борис и Кристина, тя умишлено му напомня, че той е виновен за състоянието на дъщеря им, защото в деня на инцидента, е бил на пързалката с нея.

Борис е изправен през безизходица и разкъсваща душевна болка. Той търси съвет от свой стар приятел. Приятелят му се казва Светльо, живее в София, но не са се виждали от години. Светльо му загатва, че се сеца за решение на проблема. Борис трябва да си направи *Застраховка Живот* и после да се самоубие. Светльо му дава тази идея, но не е напълно убеден, че е правилна. В отчаянието си обаче Борис се хваща за нея като удавник за сламка. Двамата отиват в няколко застрахователни компании, за да проучат ситуацията. Те разпитват подробно застрахователните агенти за всичко, свързано с обезщетението. Питат също, но не директно, и за евентуални застрахователни измами. След разговорите с агентите, Светльо предлага Борис да сключи две *застраховки Живот* в различни компании. По този начин, според него, ще подsigури наследниците си, ако случайно едната компания откаже да плати. Впоследствие обаче един от застрахователните агенти, който е принципен човек, им доверява, че именно двойното застраховане би породило повече съмнения. Двамата приятели приемат довода на агента за логичен и, след внимателен подбор, Борис сключва само една застраховка, но в най-

надеждната застрахователна компания.

Докато планира самоубийството си в Борис неочаквано се появят различни страхове. Смутен е от натрапчиви мисли, че част от него може да продължи да живее и след неговата смърт. Той споделя страховете си със Светльо, който му отвръща, че не разбира нищо от тези неща. Но предлага на Борис, ако му се занимава, да потърси съвет при някой си отец Васил. Светльо познавал въпросния свещеник само от телевизията, но имал усещането, че притежава детска чистота и всеки можело да се довери на подобен човек. Борис отива при отца и без да му разкрива намерението си, му споделя страховете си. Отец Васил е почти на същата възраст като Борис, но притежава много повече житейски опит. Той има също така и изострена духовна чувствителност, затова бързо разбира, че иде реч за нещо страшно. Между тях се създава спонтанно приятелство. Борис започва да посещава често храма, в който служи отецът, за да си говорят. Скоро отец Васил успява да спечели доверието му и Борис споделя с него тайната си. Отецът приема решението му за крайно неразумно и започва да се опитва да го разубеди. Върху това, така наречено *разубеждаване*, е изграден всъщност гръбнакът на романа. Диалозите между двамата са представени живо и докосват читателя с непосредствеността си. Отец Васил е ерудиран и духовен мъж и опитът му да разубеди своя нов приятел да не посяга на живота си на моменти дават резултат. Но нуждата от парите няма как да бъде заменена от красивите думи и колебанията на Борис не траят дълго. Още повече, че през този период Кристина непрекъснато му звъни и го пита дали е намерил някакво решение. Междувременно тя е успяла да се свърже с неговия братовчед в Германия, за който става дума в началото на романа и който е обещал да съдейства за работа и заем от немска банка. За заминаването на Борис е нужна обаче покана от работодателя, билет, квартира и прочее, а братовчедът все още не е открил свободно работно място, така че се налага да се изчака. Малката Йоана обаче не може да чака. Това не дава покой на Борис. Болезнените напомнания на Кристина оказват силно напрежение над него и той, в изблик на слабост, ѝ казва, че скоро тя ще получи голяма сума пари и Йоана ще бъде успешно оперирана. Кристина е озадачена и го заподозира, че е намислил нещо нередно, но Борис е непробиваем и тя не успява да научи нищо.

На свой ред отец Васил продължава да полага големи усилия да отклони Борис от замисленото. Споделя му доста съкровени неща. Дори и някои тайни. Той прибегва към всичко, позволено и непозволено, с една единствена цел – да убеди Борис, че животът е нещо уникално и неповторимо. Говори му, че всичко в един миг може да се обърне, към по-добро. Разказва му за руския учен Виктор Азаков, който става вярващ щом чува автентични записи от ада. Споделя му за ужасите на войната в Чечня. За войната в Сирия. За истинското страдание на милиони хора по света. Както и за това, че смъртта е само врата към вечността, но не и край. Макар и разколебан, Борис обаче остава непреклонен.

Изтощен от многото усилия, накрая отецът прибегва до крайна мярка. Той предлага на Борис да загине като мъченик. Дава му благословието си да замине, в която и да е ислямска държава, например Джакарта, Иран или Саудитска Арабия. Да застане в центъра на някой голям град, да вземе кръст в ръка и да заяви, че е

християнин. Така ще намери смъртта си, но ще спаси душата си, а парите от застраховката пак ще достигнат до жена му. Борис обаче се плаши от подобна смърт. Той предполага, че преди да го убият, мюсюлманите може и да го мъчат, а това го ужасява. След този последен, отчаян ход, отец Васил разбира, че нищо повече не може да направи и се просълзява. Вместо обаче да прояви съчувствие, Борис го докача, че ако е толкова вярващ, за колкото се представя, би трябвало той самият да отиде някъде в Близкия изток и да загине. След тези думи отец Васил скрива с длани лицето си и стои дълго така. Накрая се изправя, прегръща силно Борис и се прощава с него. Отецът знае, че скоро Борис няма да е между живите и плаче при раздялата им.

След тази сцена Борис пише прощално писмо на дъщеря си, в което ѝ обяснява, че тя сега е малка и не може да разбере защо той ще изчезне от живота ѝ. Но един ден, когато порасне и научи истината, всичко ще ѝ стане ясно. Моли я само за едно – когато дойде този ден, да му прости.

Смъртта на Борис не е описана. Читателят сам се досеща, че тя е вече факт.

На осмия ден след погребението Кристина получава писмо в електронната си поща, в което братовчедът на Борис от Германия ѝ пише, че негов колега е напуснал неочаквано работа и Борис може да започне веднага на овакantenото място. Пише ѝ също, че заемът, за който са говорили, също ще бъде уреден от немската банка скоро след като Борис подпише договора с новия работодател. Той не знае, че Борис вече не е жив и я моли да му предаде да му се обади веднага.

Три седмици по-късно Кристина получава препоръчано писмо от застрахователната компания. В него се казва, че компанията смята, че застраховката на Борис е била направена с користна цел, защото разполагат с неоспорими доказателства, че смъртта му е настъпила в следствие на самоубийство, тоест налице е застрахователна измама, което е и аргументът за техния отказ.

Няколко месеца по-късно Кристина сънува Борис за първи път след неговата смърт. На сутринта тя звъни на Светльо, търсейки помощта му. Какво точно е сънувала не споделя с него, но за читателят е ясно, че тя е силно смутена. Пита го дали познава някой, който може да разтълкува съня ѝ. Светльо се сеща за отец Васил и ѝ предлага да отидат при него.

Още същия ден двамата се срещат в София поемат към храма, в който служи отецът. Когато го приближават обаче, на вратата забелязват голям некролог. С голяма почуда научават, че отец Васил е бил убит, и то съвсем скоро, в Техеран.

Отговорът на въпроса, който читателят си задава в този момент: „Защо отец Васил е избрал такава смърт?“, е оставен на самия него.

ЕПИЛОГ

В епилога действието се премества напред в бъдещето.

По повод осемнадесетия рожден ден на Йоана Кристина ѝ казва, че вече е достатъчно голяма, за да ѝ каже истината за смъртта на баща ѝ. Йоана потръпва от вълнение при тази възможност. Кристина ѝ разкрива, че след като Борис е починал, застрахователната компания установила, че е имало опит за измама и не изплатила нищо. Кристина е била на ръба на пълното отчаяние. Тя взела писмото, хванала

Йоана за ръка и двете отишли при дядото на малката. Кристина вече била искала пари от него, но той нямал и й бил отказал. Този път обаче било различно. Не се наложило дълго да го моли. Дядото на Йоана ипотекирал къщата си и платил сумата за операцията. Йоана възкликва, че това означава, че тя сега е здрава благодарение на дядо си. Кристина отвърща утвърдително.

„Значи татко е умрял напразно“, заключава накрая Йоана.

„Да, скъпа...“, потвърждава Кристина.

РЕЦЕНЗИЯ

от Калин Терзийски

Много трудно ми е да пиша за книги, особено за такива, които ме интригуват и ми харесват. По-лесно бих се отдал на критика и отричане – но съзнавам, че това е чест феномен, особено в наши дни, особено в България. Лесно е да отричаме и да мразим, но трудно е да харесваме и хвалим. Особено когато става въпрос за произведение на изкуството. Романът „Измама“ е едно от тия произведения на изкуството, които ме хвърлят именно в тия води. И ми се налага да заменя обичайната си настройка на негодуващ и отричащ с по-благородната настройка на харесващ и благославящ.

Да, казах – благославящ. Защото аз искам да благословя този роман. Развит върху истински случай – един от многото потресаващи и тъжни до дъното на самото понятие Тъга случаи, които прелитат покрай нас, блъскат се в нас и ни раняват, при това – винаги смъртоносно – без да забележим. Всеки ден по един или два такива случая ни убиват без да забележим въобще своята смърт и да пролеем сълза за нея. Защото – както е казал Джон Дън – не питай за кого бие камбаната – тя бие за теб! Когато в този великолепен роман умира един млад и пълен с любов човек – умираме отново и още веднъж Аз, Ти и Той. Един млад мъж иска да спаси своето дете. Като му подари живота си. Като черно и отровно цвете. Тъжна история.

Но аз знам едно друго нещо, което може би не знаят читателите на романа. В който ще видят и философия, и упование и мрачен реализъм. Но те може би няма да знаят, че винаги в дъното му стои една непоколебима надежда. Надежда – с главна буква. Както ние пишем и Бог. И ще ви кажа защо аз я виждам непрекъснато там. Защото Мартин, тоя чудесен разказвач на тъжни истории – е християнин. А който има вяра в Бог, той е сеяч на Надежда. Слава Богу.

Калин Терзийски